

Zaposlitev in bolnik s kronično ledvično bolezni

Mojca Lorenčič

Zdravstvene težave, ki spremljajo kronično ledvično bolezen, lahko vplivajo tudi na bolnikovo delazmožnost in zaposlitveno možnost. Pri tem se bolnik sreča z ambulanto medicine delazmožnost in športa, z zavodom za invalidsko in pokojninsko zavarovanje ter zavodom za zaposlovanje. Navajamo nekaj možnosti, ki jih ima bolnik pri tem na voljo, in pravic, ki sledijo iz statusov, pridobljenih na podlagi slabšega zdravstvenega stanja.

Pri zdravniku specialistu medicine dela, prometa in športa

Bolnik s kronično ledvično boleznijo, ki se želi zaposliti, mora pred nastopom službe enako kot drugi delavci opraviti **predhodni preventivni zdravstveni pregled** pri pooblaščenem izvajalcu medicine dela, prometa in športa. Zdravnik specialist medicine dela oceni, ali njegovo zdravstveno stanje in zmožnosti ustrezajo obremenitvam, zahtevam in škodljivostim delovnega mesta. Bolnikom s kronično ledvično boleznijo odsvetujejo opravljanje del, kjer bi bili izpostavljeni specifičnim kemičnim snovem ali drugim dejavnikom tveganja, ki škodljivo delujejo na ledvice, ter velikim telesnim in toplotnim obremenitvam, saj bi lahko vse te vplivale na njihovo bolezen. Zato lahko predlagajo nekatere omejitve na delovnem mestu. Mnenje zdravnika specialista medicine dela, prometa in športa za delodajalca ni zavezujoče, vendar je ta odgovoren, če se pri zaposlenem razvije poklicna bolezen oziroma poklicna okvara zdravja. Če je delavec zaposlen na delovnem mestu z večjim tveganjem, mora delodajalec delavca napotiti na **usmerjene obdobne preventivne zdravstvene preglede** k zdravniku specialistu medicine dela. V primeru zmanjšane delazmožnosti lahko delodajalec napoti delavca tudi na **dodatni usmerjeni preventivni zdravstveni pregled**.

Če zdravnik specialist medicine dela, prometa in športa ali delavec sam ugotovi, da zaradi zdravstvenih težav ne more več opravljati svojega dela, lahko predlaga obravnavo na invalidski komisiji pri Zavodu za pokojninsko in invalidsko zavarovanje. Specialist medicine dela lahko predlaga tudi delo na kakem drugem delovnem mestu glede na preostalo bolnikovo delovno zmožnost.

Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije

Če je bolnik zaposlen, mu pripadajo pravice iz invalidskega in pokojninskega zavarovanja. Tako lahko z napredovanjem kronične ledvične bolezni oziroma pešanjem ledvične funkcije zaprosi za **oceno telesne okvare**. Stopnjo telesne okvare ocenjuje invalidska komisija na omenjenem zavodu. Končno ledvično odpoved ocenijo kot 100 % telesno okvaro. Za oceno lahko bolnik zaprosi tudi pred popolno odpovedjo obeh ledvic, še posebno, če ima še katere druge bolezni, katerih posledice ga ovirajo pri vsakdanjem življenju. Bolniku s telesno okvaro pripada finančno nadomestilo – invalidnina. Bolniku, ki ima najmanj 70 odstotno telesno okvaro in je zaposlen, se za pridobitev in odmero pravic iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja prišteje ena četrtnina dobe dejanskega zavarovanja, starostna meja za pridobitev pravice do starostne pokojnine pa se zniža za toliko mesecev, kolikor znaša prišteta doba. To poenostavljeno povedano pomeni, da se lahko prej upokoji, saj se mu po oceni telesne okvare namesto 12 upošteva 15 mesecev delovne dobe na leto.

Bolnik lahko zaprosi za **oceno invalidnosti**, kar prav tako ocenjuje invalidska komisija pri Zavodu za pokojninsko in invalidsko zavarovanje (ZPIZ).

Če bolnik popolnoma izgubi delovno zmožnost (prva kategorija invalidnosti), se upokoji in ima pravico do invalidske pokojnine.

Če je bolnikova zmožnost za delo zmanjšana, lahko pridobi pravico do premestitve, pravico do dela s krajšim delovnim časom ali pravico do poklicne rehabilitacije, torej usposabljanja za drug poklic. V času poklicne rehabilitacije ima pravico do nadomestila. Prav tako ima pravico do začasnega nadomestila do začetka dela na drugem delu, ko usposabljanje zaključi.

Če je bolniku priznana pravica do premestitve, mu pripada nadomestilo za invalidnost, ki se mu izplačuje poleg plače po premestitvi. Nadomestilo štejejo v pokojninsko osnovo, ko se upokoji.

Če bolnik ni več zmožen za delo s polnim delovnim časom, ima pravico do dela s krajšim delovnim časom, najmanj štiri ure dnevno oziroma dvajset ur tedensko. Pri tem lahko zavarovanec dela na obstoječem delovnem mestu ali na drugem delu. V obeh primerih se mu od dneva začetka dela s krajšim delovnim časom od polnega, poleg plače izplačuje tudi delno nadomestilo.

Če bolnik potrebuje pomoč pri opravljanju osnovnih življenjskih nalog, ima pravico do **dodatka za pomoč in postrežbo**. Tudi upravičenost za uveljavljanje te pravice ocenjuje invalidska komisija pri ZPIZ.

Zavod za zaposlovanje Republike Slovenije

Žal mnogi bolniki zaradi svojega zdravstvenega stanja ali drugih okoliščin težko najdejo zaposlitev. Na Zavodu za zaposlovanje RS se lahko prijavijo v evidenco **brezposelnih ali v evidenco iskalcev zaposlitve**, če so že zaposleni in iščejo drugo delo, a pri tem potrebujejo pomoč. Če so brezposelni in so bili pred tem zaposleni, lahko zaprosijo za **denarno nadomestilo**.

Ljudje z zdravstvenimi oviranostmi sodijo med **težje zaposljive osebe**. Danes se na prvo mesto postavlja zaposlovanje teh ljudi na odprtem trgu, saj se s tem zagotavlja vključujoče zaposlovanje težje zaposljivih na prilagojenih delovnih mestih v običajnem delovnem okolju. Omejitve pri delu zaradi različnih oviranosti se lahko večinoma povsem nadomestijo z ustreznimi prilagoditvami delovnega mesta in delovnega okolja ter uporabo novih tehnologij.

Ljudje s tako težkimi oviranostmi, ki se v običajnem delovnem okolju praviloma ne morejo zaposliti, se lahko zaposlujejo v invalidskih podjetjih ali zaposlitvenih centrih.

Težje zaposljivim ljudem so v pomoč pri zaposlovanju rehabilitacijski svetovalci na območnih službah zavoda za zaposlovanje. Ti vodijo postopke za priznanje **statusa invalida**. Rehabilitacijska komisija namreč lahko osebi na podlagi njegove zdravstvene oviranosti podeli status invalida po Zakonu o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov. Težje zaposljive, ki potrebujejo **zaposlitveno rehabilitacijo**, pa svetovalci

napotijo v storitve zaposlitvene rehabilitacije. Te izvajajo s ciljem, da se težje zaposljiva oseba usposobi za ustrezno delo, se zaposli, zaposlitev zadrži in v njej napreduje ali spremeni svojo poklicno kariero.

V okviru storitev zaposlitvene rehabilitacije na zavodu za zaposlovanje ugotavljajo znanja, zmožnosti in interese osebe, nudijo pomoč pri iskanju ustreznega dela oziroma zaposlitve, usposabljanje na konkretnem delovnem mestu, analizo konkretnega delovnega mesta in delovnega okolja invalida, izdelavo načrta prilagoditve delovnega mesta in delovnega okolja, ocenjevanje zaposlitvenih možnosti. Po zaključeni zaposlitveni rehabilitaciji izdelajo **oceno zaposlitvenih možnosti**. To je ocena zaposljivosti osebe z opisom ustreznih del in omejitev pri delu ter potrebe po podpornih storitvah in prilagoditvah delovnega mesta. V primeru podporne in zaščitne zaposlitve ali nezaposljivosti na podlagi te ocene izdajo **ustrezno odločbo**.

Ljudje, pri katerih je bilo po zaključeni zaposlitveni rehabilitaciji ugotovljeno, da kljub podpori zaradi svoje oviranosti niso zaposljivi, se lahko vključijo v programe socialne vključenosti.

Na voljo so tudi **ugodnosti za delodajalce**, ki zaposlijo težje zaposljivo osebo. Uveljavljajo lahko spodbude za usposabljanje in zaposlovanje težje zaposljivih ljudi, sofinanciranje stroškov prilagoditve delovnega mesta, nagrado za preseganje kvote (kvota je obvezni delež zaposlenih invalidov od celotnega števila zaposlenih delavcev pri posameznem delodajalcu), davčne olajšave in ugodnosti pri podporni zaposlitvi.

Za dobro LEDVIC

Druga dopolnjena elektronska izdaja

Izdajatelj:

Slovensko nefrološko društvo – Slovensko zdravniško društvo
Zveza društev ledvičnih bolnikov Slovenije

Urednica: Jelka Lindič

Souredniki: Damjan Kovač, Andrej Škoberne, Nebojša Vasič

Oblikovanje: Tanja's Design, tanjas-design.si

Knjižice izobraževalnega programa Za dobro ledvic so namenjene laični javnosti
in uporabi v zdravstvenih ustanovah. Spremembe vsebine niso dovoljene.

Ljubljana, 2023

www.zadobroledvic.si

